

ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ УКРАЇНИ

Кафедра психології

СИЛАБУС
НОРМАТИВНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПППБ 1.3.4. «ЕКСПЕРИМЕНАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ»

ДЛЯ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ
денної та заочної форм навчання

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
«ПСИХОЛОГІЯ»

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 05 «СОЦІАЛЬНІ ТА ПОВЕДІНКОВІ НАУКИ»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 053 «ПСИХОЛОГІЯ»

Курс	III	
Семестр	5-й	
Вид контролю	іспит	
Кількість годин / кредитів	120 год. / 4 кредити	
з них:	д. ф. н.	з. ф. н.
<i>лекції</i>	30 год.	12 год.
<i>практичні</i>	24 год.	8 год.
<i>семінарські</i>	–	–
<i>індивідуальні завдання</i>	20 год.	20 год.
<i>самостійна робота</i>	46 год.	80 год.
Викладач	Циганенко Галина Валентинівна к.пс.н., снс, доцент	
Email:	halynawork@gmail.com	
Консультації	ПН, ЧТ – 14 ⁰⁰ –16 ⁰⁰	

1. АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предметом вивчення є методи психологічного дослідження, ознайомлення з плануванням психологічного експерименту, його проведенням та обробкою його результатів.

Міждисциплінарні зв'язки.

Дисципліна «Експериментальна психологія» відповідно до структурно-логічної схеми дисциплін, передбачених навчальними планами фаху, викладається після вивчення дисциплін «Філософія», «Психологія особистості», «Основи біології та генетики людини», «Анатомія та еволюція нервової системи людини», «Психофізіологія». Сформована система знань є необхідною для засвоєння змісту «Соціальної психології», «Вікової психології», «Філософії психології», «Патопсихології», «Диференціальної психології» та ін.

Метою викладання навчальної дисципліни є ознайомлення студентів із теоретичними основами експериментальної психології. Студенти мають виявити вміння здійснювати психологічне дослідження, опираючись на основні і додаткові методи дослідження, оволодіти плануванням експерименту, кваліфікованою інтерпретацією їх результатів у конкретних дослідницьких завданнях, засвоїти правила оформлення дослідницьких звітів.

Основні завдання вивчення дисципліни полягають в теоретичній та практичній підготовці студентів з питань:

- засвоєння студентам цілісної системи знань з питань розвитку експериментального методу в дослідженні психіки;
- розкриття сутності та принципів експериментального дослідження психіки, їх структури, етапів та типів експерименту;
- розгляду основних складових експерименту: змінних, гіпотез, планування, обробки та інтерпретації результатів дослідження.

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У результаті вивчення дисципліни студент повинен набути такі компетентності:

Загальні компетентності

Інструментальні компетентності:

- здатність до формування світогляду, розвитку людського буття, суспільства і природи, духовної культури;
- здатність до саморегуляції та здорового способу життя;
- здатність працювати з інформацією у бібліотеці та в інтернеті.

Міжособистісні компетентності:

- здатність здійснювати комунікаційну діяльність;
- позитивне толерантне ставлення до несхожості та інших культур;
- здатність до критики та самокритики;
- міжособистісна взаємодія (робота в команді).

Системні компетентності:

- здатність працювати самостійно і автономно;
- здатність займати активну життєву позицію та розвивати лідерські якості;
- здатність виконувати професійну діяльність у відповідності до стандартів якості;
- здатність до формування культури мислення, її сприймання;
- здатність до навчання;
- здатність формувати нові ідеї (креативність).

Фахові компетентності

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- етапи експериментального дослідження психіки.
- здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.
- мати здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.
- мати здатність самостійно планувати, організувати та здійснювати психологічне дослідження.
- мати здатність дотримуватися норм професійної етики.
- знати особливості професійної діяльності психолога.

вміти:

- організовувати теоретичне дослідження психічних явищ відповідно до методологічних принципів психології;
- застосовувати адекватні методи дослідження психіки;
- проводити науково обґрунтований аналіз психологічних фактів;
- пояснювати психологічний зміст та механізми становлення і розвитку різних форм прояву психіки (психічних процесів, станів і властивостей особистості, свідомих і неусвідомлюваних психічних явищ);
- визначити інформаційні потреби, співставляючи наукові факти;
- вибирати джерела та канали інформації, систематизувати та обробляти інформацію;
- формувати мету, конкретні завдання та програми дослідження психічних явищ.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Підготовка студентів з курсу «Експериментальна психологія» потребує використання активних форм навчання, які наближують навчальний процес до реальних професійних ситуацій.

Для активізації процесу навчання студентів у ході вивчення дисципліни застосовуються такі навчальні технології та засоби:

✓ **на лекціях** чітко та зрозуміло структурується матеріал; зосереджується увага студентів на проблемних питаннях; наводяться конкретні приклади практичного застосування отриманих знань; звертаються до зарубіжного досвіду вирішення окремих проблем; заохочуються студенти до критичного сприймання нового матеріалу замість пасивного конспектування; використовуються наочні матеріали, схеми, таблиці, моделі, графіки; використовуються технічні засоби навчання: мультимедійний проектор, слайди тощо;

✓ **на практичних заняттях** запроваджуються різні навчальні технології: розгорнута бесіда, обговорення проблем, дискусії; вирішення ситуаційних вправ; розв'язання проблемних питань; мозковий штурм; кейс-методи; презентації; аналіз конкретної ситуації; робота в малих групах; рольові та ділові ігри; банки візуального супроводження; письмовий контроль знань; індивідуальне та групове опитування; перехресна перевірка завдань з наступною аргументацією виставленої оцінки тощо.

✓ **самостійну роботу студента** викладач планує разом зі студентом, але виконує її студент за завданнями та під методичним керівництвом і контролем викладача; зміст самостійної роботи за темами визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

Обов'язковими елементами активізації навчальної роботи студентів є чіткий контроль відвідування студентами занять, заохочення навчальної активності, справедлива диференціація оцінок.

***Структура навчальної дисципліни
для денної форми навчання***

Назва змістових модулів, тем	Кількість годин					
	денна форма навчання					
	Усього	в тому числі				
		Лекції	Семінарські	Практичні	СРС	Індивідуальна робота
	120	20	–	16	64	20
Модуль I						
Змістовий модуль I. Предмет і методологія експериментальної психології						
<i>Тема 1.</i> Вступ до експериментальної психології	6	1	–	–	5	–
<i>Тема 2.</i> Становлення і розвиток експериментального методу в психології	8	1	–	–	7	–
<i>Тема 3.</i> Методологія науки. Наукове дослідження, його принципи та структура	12	1	–	4	7	–
Разом за змістовим модулем 1	26	3	–	4	19	–
Змістовий модуль 2. Емпіричні методи у психології						
<i>Тема 4.</i> Неемпіричні методи експериментальної психології	7	2	–	–	5	–
<i>Тема 5.</i> Експеримент як метод психологічного дослідження	10	1	–	4	5	–
Разом за змістовим модулем 2	17	3	–	4	10	–
Змістовий модуль 3. Психологія експерименту						
<i>Тема 6.</i> Експериментальне спілкування	7	2	–	–	5	–
<i>Тема 7.</i> Змінні у структурі психологічного дослідження	7	2	–	–	5	–
<i>Тема 8.</i> Гіпотези у психологічному дослідженні	11	2	–	4	5	–
<i>Тема 9.</i> Процедура та основні характеристики психологічного експерименту	7	2	–	–	5	–
<i>Тема 10.</i> Планування психологічного експерименту	7	2	–	–	5	–
<i>Тема 11.</i> Аналіз та представлення результатів психологічних експериментів	9	2	–	2	5	–
<i>Тема 12.</i> Кореляційне дослідження	9	2	–	2	5	–
Разом за змістовим модулем 3	57	14	–	8	35	–
Усього годин за модулем I	100	20	–	16	64	–
Модуль II						
ІНДЗ	20	–	–	–	–	20
Усього годин:	120	20	–	16	64	20
Підсумковий контроль – іспит						

Структура навчальної дисципліни
для заочної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Кількість годин					
	заочна форма навчання					
	Усього	в тому числі				
		Лекції	Семі- нарські	Прак- тичні	СРС	Індивіа робота
120	12	–	8	80	20	
Модуль I						
Змістовий модуль I. Предмет і методологія експериментальної психології						
<i>Тема 1.</i> Вступ до експериментальної психології	5	1	–	–	4	–
<i>Тема 2.</i> Становлення і розвиток експериментального методу в психології	5	1	–	–	4	–
<i>Тема 3.</i> Методологія науки. Наукове дослідження, його принципи та структура	9	1	–	2	6	–
Разом за змістовим модулем 1	19	3	–	2	14	–
Змістовий модуль 2. Емпіричні методи у психології						
<i>Тема 4.</i> Неемпіричні методи експериментальної психології	6	1	–	–	5	–
<i>Тема 5.</i> Експеримент як метод психологічного дослідження	8	1	–	2	5	–
Разом за змістовим модулем 2	14	2	–	2	10	–
Змістовий модуль 3. Психологія експерименту						
<i>Тема 6.</i> Експериментальне спілкування	6	1	–	–	5	–
<i>Тема 7.</i> Змінні у структурі психологічного дослідження	7	1	–	–	6	–
<i>Тема 8.</i> Гіпотези у психологічному дослідженні	8	1	–	2	5	–
<i>Тема 9.</i> Процедура та основні характеристики психологічного експерименту	11	1	–	–	10	–
<i>Тема 10.</i> Планування психологічного експерименту	11	1	–	–	10	–
<i>Тема 11.</i> Аналіз та представлення результатів психологічних експериментів	12	1	–	1	10	–
<i>Тема 12.</i> Кореляційне дослідження	12	1	–	1	10	–
Разом за змістовим модулем 3	67	7	–	4	56	–
Усього годин за модулем I	100	12	–	8	80	–
Модуль II						
ІНДЗ	20	–	–	–	–	20
Усього годин:	120	12	–	8	80	20
Підсумковий контроль – іспит						

Методи навчання

Із метою забезпечення максимального засвоєння студентами матеріалу курсу використовуються наступні методи навчання:

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

- словесні (лекція-монолог, лекція-діалог, проблемна-лекція);
- наочні (презентація, демонстрування; опорних сигналів; опорних конспектів);
- практичні методи (вправи; есе; практичні завдання; спостереження).

Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

- метод проблемного викладу матеріалу;
- моделювання життєвих ситуацій;
- мозковий штурм;
- метод опори на життєвий досвід;
- навчальної дискусії;
- лекції з помилками.

Методи контролю й самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності:

- усного контролю;
- письмового контролю;
- самоконтролю та взаємоконтролю;
- рецензування відповідей.

4. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

Контроль і оцінювання знань, вмінь та навичок студентів здійснюється згідно з кредитно-модульною системою організації навчального процесу і складається з двох етапів: поточного та підсумкового.

Поточний контроль здійснюється в процесі вивчення дисципліни на семінарських заняттях і проводиться у терміни, які визначаються календарним планом.

Завданням поточного контролю є перевірка розуміння та засвоєння теоретичного матеріалу, вироблення навичок проведення розрахункових робіт, умінь самостійно опрацьовувати тексти, здатності осмислити зміст теми, умінь публічно чи письмово представити певний матеріал (презентація).

Об'єктами поточного контролю знань студентів є:

- систематичність, активність, своєчасність та результативність роботи над вивченням програмного матеріалу дисципліни, у т.ч. виконання домашніх завдань та розв'язання задач;
- виконання завдань для самостійного опрацювання;
- виконання індивідуального завдання.

Об'єктом підсумкового контролю знань студентів у формі *іспиту* є виконання усних та письмових завдань.

Рейтинг студента із засвоєння дисципліни визначається за 100 бальною шкалою. Підсумкова оцінка курсу навчальної дисципліни є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності: поточне та підсумкове тестування рівня засвоєння теоретичного матеріалу під час аудиторних занять та самостійної роботи (модульний контроль); оцінка (бали) за виконання практичних індивідуальних завдань. Підсумкова оцінка виставляється після повного вивчення навчальної дисципліни, яка виводиться як сума проміжних оцінок за змістові модулі. Остаточна оцінка рівня знань студентів **денної** форми навчання складається з рейтингу навчальної роботи, для оцінювання якої призначається 75 балів, і рейтингу з атестації – 25 балів. Для студентів **заочної** форми навчання відповідно – з рейтингу навчальної роботи – 50 балів, і рейтингу з атестації – 50 балів.

Розподіл балів, які отримують студенти

денної форми навчання

Поточне тестування та самостійна робота												ІНДЗ	Підсумковий тест	Сума
Лекції та практичні заняття														
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2		Змістовий модуль 3							20	25	100
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	T 9	T 10	T 11	T 12			
4	4	4	4	4	5	5	5	5	5	5	5			
12			8		35									
75														

Розподіл балів, які отримують студенти

заочної форми навчання

Поточне тестування, самостійна та контрольна робота												Підсумковий тест	Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2		Змістовий модуль 3								
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	T 9	T 10	T 11	T 12	50	100
50													

Шкала оцінювання: національна та ECTS

90-100 балів – **відмінно** (A, відмінно);

82-89 балів – **добре** (B, дуже добре);

75-81 балів – **добре** (C, добре);

68-74 балів – **задовільно** (D, задовільно);

61-67 балів – **задовільно** (E, достатньо);

35-60 балів – **незадовільно** (FX, з можливістю повторного складання);

1-34 балів – **незадовільно** (F, з обов'язковим повторним курсом).

Критерії оцінювання

Еквівалент оцінки в балах для кожної окремої теми може бути різний, загальну суму балів за тему визначено в робочій навчальній програмі дисципліни. Розподіл балів між видами занять (лекції, практичні заняття, самостійна робота) можливий шляхом спільного прийняття рішення викладача і студентів на першому занятті.

Критерії оцінювання:

«ВІДМІННО» (А, 90-100 балів) – студент дає вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді не менш ніж на 90% питань, рішення задач та виконання вправ є правильними, демонструє знання матеріалу підручників, посібників, інструкцій, проводить узагальнення і висновки, акуратно оформлює завдання, був присутній на лекціях, має конспект лекцій чи реферати з основних тем курсу, проявляє активність і творчість у виконанні групових завдань;

«ДОБРЕ» (В, 82-89 балів, дуже добре; С, 75-81 балів, добре) – студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій і розрахунків, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді не менш ніж на 75% питань, був присутній на лекціях, має конспект лекцій чи реферати з основних тем курсу, проявляє активність у виконанні групових завдань;

«ЗАДОВІЛЬНО» (D, 68-74 балів, задовільно; E, 61-67 балів, достатньо) – студент дає правильну відповідь не менше ніж на 61% питань, або на всі питання дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає грубі помилки, які виправляє за допомогою викладача; при цьому враховується наявність конспекту за темою завдань та самостійність, участь у виконанні групових завдань;

«НЕЗАДОВІЛЬНО» (FX, 35-60 балів, незадовільно з можливістю повторного складання; F, 1-34 бали з обов'язковим повторним курсом) – студент дає правильну відповідь не менше ніж на 35% питань, або на всі питання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає грубі помилки, має неповний конспект лекцій, індиферентно або негативно проявляє себе у виконанні групових завдань, загалом має поверхневе уявлення про основний навчальний матеріал, не може ним оперувати.

5. ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

Політика курсу полягає в послідовному та цілеспрямованому здійсненні навчального процесу на засадах прозорості, доступності, наукової обґрунтованості, методичної доцільності та відповідальності учасників освітнього процесу.

1. Науково-педагогічні, наукові та педагогічні працівники закладу вищої освіти зобов'язані:

- 1) забезпечувати високий науково-теоретичний і методичний рівень викладання;
- 2) дотримуватись норм педагогічної етики, моралі, поважати людську гідність майбутніх спеціалістів;
- 3) залучати здобувачів освіти до наукової діяльності;
- 4) дотримуватися в освітньому процесі академічної доброчесності та забезпечувати її дотримання здобувачами вищої освіти;
- 5) розвивати в осіб, які навчаються в Інституті, самостійність, ініціативу, творчі здібності;
- 6) дотримуватися законів України, статуту та Етичного Кодексу ІПК ДСЗУ, інших нормативно-правових актів.

2. Здобувачі вищої освіти, зобов'язані:

- 1) дотримуватися вимог законодавства, Статуту та правил внутрішнього розпорядку Інституту;
- 2) виконувати вимоги з охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії, протипожежної безпеки, передбачені відповідними правилами та інструкціями;
- 3) виконувати вимоги освітньої програми та досягати визначених для відповідного рівня вищої освіти результатів навчання:
 - не пропускати заняття без поважної причини та не запізнюватися;
 - брати активну участь в освітньому процесі, вести конспекти лекцій, практичних занять, готувати теоретичний та практичний матеріал, виконувати передбачені курсом вправи, вирішувати задачі та тестові завдання;
 - здійснювати самостійну підготовку до занять згідно до затвердженого плану;
 - відпрацьовувати пропущені заняття (лекції, практичні, семінарські) у вигляді рефератів, презентацій, розрахунків згідно з темою заняття під час консультацій викладача за розкладом кафедри не пізніше завершення семестру;
 - складати згідно з графіком поточний модульний контроль (ІНДЗ, контрольна робота) з дисципліни;

4) дотримуватись академічної доброчесності:

- самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилатись на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримуватись норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надавати достовірну інформацію про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

За порушення академічної доброчесності (плагіат, фальсифікація, списування, обман тощо) здобувачі освіти можуть бути притягнені до академічної відповідальності:

- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
- відрахування із Інституту.

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (20 балів). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності: Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування (наприклад, програма Kahoot).

Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Література. Уся література, яку студенти не можуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бушуєва Т.В. Основи наукових психологічних досліджень. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М. 2017. 244 с.
2. Галян О.І., Галян І.М., Експериментальна психологія: навч. посібник. / О.І. Галян, І.М. Галян. К.: Академвидань, 2012. 408 с.
3. Готтсданкер Р. Основы психологического эксперимента. М.: Академия, 2005. 367 с.
4. Исследование в психологии: методы и планирование / Дж. Гудвин. 3-е изд. СПб.: Питер, 2004. 558 с.
5. Кемпбелл Д. Модели экспериментов в социальной психологии и прикладных исследованиях. СПб.: Социально-психологический центр, 1996. 392 с.
6. Копець Л. Класичні експерименти в психології. Київ. 2011. 234 с.